

НАПРЯМИ ЗМІНИ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ В УКРАЇНІ

З часів Стародавнього Риму логістика за змістом відображала правила розподілу продуктів. Далі поступово вона почала відігравати вирішальну роль у військовій сфері, особливо в часи війни. Військовий історик Мартін ван Кревельд дав просте й влучне визначення логістики. Логістика – це «практичне вміння переміщати війська і добре їх забезпечувати» [2]. Також логістику називають мистецтвом планування та здійснення переміщення і постачання військ. Скільки б не наводили різних визначень логістики, її значення у війні неможливо переоцінити, адже вона визначає етапи військових дій, намічає тактичні цілі. Без логістики неможливо забезпечити і, як наслідок, здійснити військові дії. В сучасній війні участь кожного солдата в бойових операціях забезпечують сім осіб у тилу [1].

Якщо умовно абстрагуватись від воєнних дій в Україні, які тривають сьогодні, то основними стримуючими чинниками розвитку логістики в нашій державі можна виділити такі:

- недостатній рівень розвитку мережі автодоріг та інфраструктури, відсутність сучасних вантажних терміналів, високий рівень фізичного і морального зношування автомобільного, залізничного та інших видів транспорту;
- невелика кількість якісних сучасних складських комплексів з необхідним сучасним спеціалізованим устаткуванням;

- низький рівень впровадження систем зв'язку, через що в багатьох логістичних компаніях виникають труднощі з відстеженням логістичних ланцюжків і процесу транспортування вантажів країною та за її межами;
- недосконалість вітчизняного законодавства та відсутність програм розвитку логістики, що стимулювало б підвищення її ефективності;
- низька забезпеченість кадрами, нестача фахівців, які володіють належним рівнем знань в сфері інформаційних технологій і мають практичні навички швидкого реагування в мінливих ринкових умовах;
- митні та тарифні бар'єри;
- відсутність коштів на придбання сучасних транспортних засобів, на придбання і установку систем моніторингу руху транспортних засобів;
- недостатня підтримка з боку держави, інфляція, корупція, бездіяльність політичних діячів та загальне зниження обсягів виробництва;
- нестабільна економічна ситуація в країні [3].

Початок воєнних дій в Україні не став суцільною несподіванкою для наших громадян та української влади. В країні певним чином налагоджене задовільне постачання військ, населення, але війна підняла на поверхню й у кілька разів загострила ті проблеми, які існують в економіці та суспільному житті загалом. Насамперед – це проблеми логістики, обумовлені зазначеними вище чинниками. Для їхнього розв'язання нам потрібно не тільки отримувати військову техніку, гуманітарну та фінансову допомогу, а й самим розбудовувати економіку під військові потреби й використовувати при цьому наші сильні сторони, серед яких потужний волонтерський рух та досвід успішних бізнес-структур [4].

Воєнні дії в Україні впродовж кількох місяців кардинально змінили сферу вантажних перевезень. Іноземні логістичні компанії призупинили роботу, а українські перевізники переорієнтувались на доставку гуманітарних вантажів. Їхні логісти нині доправляють товари з країн Європи та між українськими містами. Наприклад, міжнародна група логістичних

компаній ZAMMLER за місяць здійснила понад 120 гуманітарних рейсів, враховуючи внутрішні та міжнародні. Возили продовольство, ліки, одяг, засоби гігієни, амуніцію та товари для військових. Здебільшого із заходу України до Києва, та з Польщі і Нідерландів – до Львова. Гуманітарні вантажі компанія доправляє безкоштовно, просить компенсувати лише паливе. Як виняток, для уникнення переміщення транспорту потрібним маршрутом «порожняком», можна завантажити його гуманітарним вантажем безкоштовно [5]. Це так звана «безоплатна воєнна логістика», яка функціонує нині й допомагає армії волонтерів забезпечувати військові та цивільні потреби в державі.

Нині логістика потребує оптимізації, яка є другою після безпосереднього ведення військових дій життєво важливою проблемою, пов'язаною із самим виживанням нашої держави. Оптимізація логістики безпосередньо полягає у довантаженні транспортних засобів за умови їх неповного завантаження, недопущенні пробігу транспорту «порожняком» на зворотному шляху. За таких умов забезпечується принцип економії часу, палива, інших ресурсів, що впливає на ефективність логістики. Практично підвищити ефективність організації логістичних потоків можна шляхом ретельного обліку великих вантажоперевізників та систематизації руху вантажів, наприклад, при курсуванні евакуаційних поїздів у зворотний бік, за умови їх незаповненості пасажирами, вагони можна заповнювати різноманітними вантажами (одягом, продуктами харчування та іншою гуманітарною допомогою).

Оптимізації логістики сприятиме створення логістичних центрів та залучення до їх роботи досвідчених фахівців з вантажоперевезень. Такі центри мають координувати роботу великих вантажоперевізників, а для менших – стати своєрідними консультаційно-координаційними центрами сприяння у завантаженні будь-якого транспорту, який рухається територією України.

Ще одним напрямом зміни логістики в умовах воєнних дій в Україні є зміна маршрутів руху транспорту. Це пов'язано із необхідністю забезпечити безпечне пересування і доставку вантажів. Тепер головне – доїхати, тому перевізники постійно моніторять ситуацію, тісно співпрацюють з державними органами, шукають об'їзні шляхи задля уникнення небезпечних ділянок, обвалених мостів, пошкоджених залізничних колій. Маршрути, в тому числі міжнародні, стали довгими та непередбачуваними. Це пояснюється блокуванням українських портів, відсутністю цивільного авіаційного сполучення. Те, що раніше доправляли в Україну морем або повітрям, тепер перевозять здебільшого автотранспортом, менше – залізницею.

З початком війни логістика зазнала структурних змін стосовно різкого зменшення обсягів комерційних перевезень. Доставка комерційних товарів у перші тижні після російського повномасштабного вторгнення в Україну практично зупинилась. Прослідковувалась ситуація: український експорт – це здебільшого комерційні вантажі, імпорт – переважно гуманітарні. Тенденція до відновлення комерційних рейсів з'явилася тільки в кінці березня. До того часу не працювали численні підприємства, існувала повна заборона на виїзд за кордон водіїв призовного віку.

Крім того, на логістику вплинуло й те, що відчутною стала нестача самого транспорту та водіїв. Співробітники компаній, які продовжили роботу, взяли зброю й пішли боронити країну. Тобто водіїв почало бракувати фізично. Ті, хто залишився, не завжди поїдуть у «гарячі точки». Саме тому на час війни уряд дозволив сідати за кермо вантажівки, тобто транспорту категорії «С», «С1» вагою 7,5 т, навіть водіям з посвідченням категорії «В». Також дозволили водіям призовного віку перетинати кордон. Для цього слід оформити спеціальну заявку в системі «18–60» для реєстрації. Таким чином влада намагається подолати дефіцит водіїв великогабаритних транспортних засобів (фур).

Нестача складських приміщень, яка мала місце й до війни, далась взнаки під час воєнних дій. Особливо це стосується західних регіонів України, які стали місцем формування логістичних хабів, котрим катастрофічно бракує складських площ для зберігання, переробки і відправлення вантажів далі шляхами України до місць їх призначення. Тому сьогодні «під склади» використовуються більш-менш придатні й пристосовані приміщення виробничих, торговельних, сільськогосподарських та інших підприємств.

Особливістю логістики в умовах воєнних дій є те, що різко зросла вартість доставки вантажів порівняно з довоєнним часом. Основними чинниками впливу на вартість логістичних послуг є терміновість перевезення, наприклад, при евакуації бізнесу, дефіцит транспорту, довжина і небезпечність маршрутів, ліміти на паливо та його значне подорожчання.

Разом з тим, ті зміни, яких зазнала логістика в час війни, дозволили «оголити» й ті проблеми та недоліки в організації логістичних потоків, що стануть відправною точкою в процесі удосконалення логістичної системи країни.

Список використаних джерел

- 1.Бедрій Я., Тарнавський Є. Військова логістика. URL: <https://oldiplus.ua/downloads/108.pdf> (дата звернення: 17.05.2022 р.).
2. Коли гармата уражає ціль, важливо похвалити не лише артилериста, а й тих, хто забезпечив прицільний постріл... URL: <https://armyinform.com.ua/2020/12/04> (дата звернення: 17.05.2022 р.).
3. Кусий С.В. Розвиток логістики в Україні. *Молодий вчений*. 2018. №10 (62). С.835-839. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/10/192.pdf> (дата звернення: 17.05.2022 р.).
4. Логістика під час війни. URL: https://zaxid.net/logistika_pid_chas_viyni_n1538608 (дата звернення: 17.05.2022 р.).
- 5.Шевченко В. Логістика війни. Як змінились вантажні перевезення в Україні. 7 квітня 2022 р. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/perevezennya-v-ukrajini-pid-chas-viyni-gumanitarni-vantazhi-obmezheniya-na-perevezennya-50231625.html> (дата звернення: 17.05.2022 р.).